

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt III Ns 1556/12 z wniosku M. S. (1) z udziałem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia w przedmiocie sposobu nabycia spadku

1. zatwierdził złożone po terminie przez M. S. (1) – w imieniu którego działał przedstawiciel ustawowy A. S. (1) – oświadczenie w przedmiocie odrzucenia spadku po M. S. (2) z domu M., zmarłej w dniu 20 lutego 2010 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł.;
2. ustalił, że wnioskodawca oraz uczestnik ponoszą we własnym zakresie koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu /postanowienie – k. 21/.

Postanowieniem z dnia 17 września 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie o sygn. akt III Ca 424/13 uchylił wskazane powyżej postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego /postanowienie – k. 46/.

W uzasadnieniu przedmiotowego postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że zaskarżone rozstrzygnięcie jest wadliwe i nie może się ostać. Oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone w imieniu małoletniego M. S. (1) przez jego przedstawiciela ustawowego jest nieważne, gdyż składający je przedstawiciel ustawowy małoletniego nie posiadał zezwolenia sądu rodzinnego na złożenie w imieniu małoletniego syna oświadczenia w tym przedmiocie. Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę na niekonsekwencję Sądu Rejonowego, który z jednej strony zatwierdził oświadczenie o odrzuceniu spadku stwierdzając, że zostało złożone po terminie, a w motywach rozstrzygnięcia wskazał, że A. S. (1) dowiedział się o tym, że do spadku dochodzi jego syn dopiero na skutek wniosku wierzyciela z dnia 22 czerwca 2012 roku, który został mu doręczony w dniu 26 września 2012 roku. Sąd Okręgowy wskazał, że rozpoznając sprawę ponownie Sąd I instancji winien w pierwszej kolejności udzielić przedstawicielom ustawowym małoletniego wnioskodawcy terminu na wystąpienie z wnioskiem do sądu opiekuńczego o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka. W przypadku uzyskania zgody sądu opiekuńczego na odrzucenie spadku, w dalszej kolejności odebrać oświadczenie w przedmiocie odrzucenia spadku, po czym ponownie rozważyć czy zachodzą przesłanki do jego zatwierdzenia w świetle treści art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 k.c./postanowienie wraz z uzasadnieniem – k. 46-52/.

Postanowieniem z dnia 31 marca 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt III Ns 2014/13 w sprawie z wniosku M. S. (1) z udziałem Spółdzielczej (...) z siedzibą w G. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku po zmarłej w dniu 20 lutego 2011 roku w Ł. M. S. (2)

1. zatwierdził złożone przez małoletniego M. S. (1) oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu 20 lutego 2010 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł. babce M. S. (2) z domu M.;
2. ustalił, że każdy z uczestników ponosi we własnym zakresie koszty udziału w sprawie.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o ustalenie, że: M. S. (2) zmarła w dniu 20 lutego 2010 roku w Ł.. Ostatnio stale zamieszkiwała w Ł.. Pozostawiła po sobie męża – D. S., syna – A. S. (1) oraz córkę V. S.. Do kręgu spadkobierców ustawowych należą także wnuki – D. i M. S. (1) oraz wnuczka – A. S. (2). Wnioskiem z dnia 22 czerwca 2012 roku pełnomocnik Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej M. S. (2). Dla uzasadnienia wskazał, iż spadek odrzuciła najbliższa rodzina spadkodawczyni tj. jej mąż – D. S., jej syn – A. S. (1), jej wnuk – D. S., jej córka V. S. oraz jej wnuczka – A. S. (2). Podniósł, że w takiej sytuacji spadkobiercą jej wnuk M. S. (1) – syn A. i K. S.. Wnioskodawca dodał, że posiada wierzitelność wobec spadkodawczyni

wynikającą z niespłaconej pożyczki, udzielonej na podstawie umowy kredytu nr (...) z dnia 28 listopada 2008 roku. Na rozprawie w dniu 30 października 2012 roku, A. S. (1), działający w imieniu małoletniego syna M. S. (1), wniósł o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niedochowania terminu do złożenia oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu 20 lutego 2010 roku M. S. (2). M. S. (2) była babką ze strony ojca małoletniego M. S. (1). A. S. (1) wyprowadził się od swojej matki M. S. (2) ok. 13 lat temu. Przy porządkowaniu mieszkania po zmarłej matce ustalili, iż była ona poręczycielem kredytu w wysokości ok. 17.000,00 zł. W skład spadku nie wchodziły żadne aktywa. W dniu 29 marca 2010 roku mąż spadkodawczyni – D. S., jej syn – A. S. (1), jej wnuk – D. S., jej córka V. S. oraz jej wnuczka – A. S. (2) złożyli przed notariuszem J. S. oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej M. S. (2). Notariusz poinformował ojca małoletniego M. S. (1) o tym, że po odrzuceniu spadku przez najbliższych członków rodziny, spadek przypada wnukowi M. S. (1). Z uwagi jednak na okoliczność, iż jedyny spadkobiorca jest małoletni, notariusz poradził, by nie kontynuować sprawy, gdyż z zasady banki nie prowadzą egzekucji przeciwko małoletnim w sytuacji, gdy pełnoletni spadkobiercy odrzucili spadek. Takich samych informacji notariusz udzielił również matce M. S. (1), która już po odrzuceniu spadku przez męża zgłosiła się do niego. Notariusz dodał, że gdyby zgłosił się do nich jakiś bank, trzeba wystosować pismo z informacją, że dziedziczyć może tylko dziecko, które i tak dziedziczy z dobrodziejstwem inwentarza, a skoro tak, bo bank powinien zamknąć sprawę. Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi IX Wydział Rodzinny i Nieletnich w sprawie I. N. 135/13 zezwolił A. i K. S. na dokonanie – w imieniu małoletniego syna M. S. (1) – czynności prawnej polegającej na złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S. (2). Dnia 19 września 2013 roku K. S., w imieniu swego małoletniego syna M. S. (1) złożyła przed notariuszem J. S. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłej M. S. (2).

Apelację od powyższego postanowienia wniosła uczestniczka Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G., zaskarżając je w całości. Rozstrzygnięciu Sądu Rejonowego skarżąca zarzuciła naruszenie:

- art. 88 § 2 k.c. przez jego pominięcie i na skutek tego niewłaściwe uznanie, że złożone przez przedstawiciela ustawowego wnioskodawcy w dniu 19 września 2013 roku oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego jest skuteczne;

- art. 1019 § 1 i § 2 i § 3 k.c. oraz art. 84 k.c. przez jego niewłaściwą interpretację i błędne przyjęcie, że w sprawie tej zachodzi postawa do zatwierdzenia uchylecia się przez M. S. (1) od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej M. S. (2) w ustawowym terminie;

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, mającą wpływ na treść orzeczenia polegającą na przyjęciu, że: „notariusz poinformował ojca najbliższych członków rodziny, spadek przypada wnukowi M. S. (1)”, podczas gdy ojciec małoletniego A. S. (1) zeznał na rozprawie w dniu 31 stycznia 2013 roku, że: „notariusz nie pouczył nas że spadek powinien być też odrzucony w imieniu M.”;

- art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez niepodanie w motywach zaskarżonego postanowienia przyczyn odmówienia przez Sąd wiarygodności zeznań złożonych na rozprawie w dniu 31 stycznia 2013 roku przez ojca małoletniego A. S. (1), który wskazał, że: „notariusz nie pouczył nas, że spadek powinien być też odrzucony w imieniu M.”.

W konkluzji skarżący wniósł o zamianę pkt. I. postanowienia i oddalenie wniosku M. S. (1), uchYLECIE pkt. II. postanowienia oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I. i II. instancję według norm przepisanych /apelacja wraz z załącznikami– k. 95-102/.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Skarżąca nieskutecznie zarzuca Sądowi Rejonowemu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy w pełni podziela w tej kwestii stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 7 stycznia 2010

roku wydanym w sprawie o sygn. akt II UK 148/09 opubl. w LEX nr 577847, zgodnie z którym zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może znaleźć zastosowanie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu I instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia. A to dlatego, że sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia z natury rzeczy nie ma wpływu na wynik sprawy, jako że uzasadnienie wyraża jedynie motywy wcześniej podjętego rozstrzygnięcia. Taka sytuacja w realiach niniejszej sprawy nie ma zaś miejsca. Pisemne motywy zaskarżonego orzeczenia przedłożone przez Sąd Rejonowy spełniają bowiem funkcję przypisaną przez ustawę temu dokumentowi sprawozdawczemu, umożliwiając odtworzenie rozumowania sądu orzekającego, które znalazło wyraz w sentencji zapadłego orzeczenia. Zarzut wyprowadzony w tym względzie w apelacji nie mógł zatem sam w sobie doprowadzić do podważenia prawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia. Tym bardziej zważywszy, że z pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika aby Sąd Rejonowy uznał relację A. S. (1) za niewiarygodną.

Sąd Okręgowy podziela również i przyjmuje za własny ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny, przy czym nadto ustala, że:

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo –Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. w lipcu i listopadzie 2011 roku kierowała do M. S. (1) ostateczne wezwania do zapłaty, przy czym pierwsze z nich wróciło z adnotacją, że adresat jest osobą małoletnią, a drugie w listopadzie 2011 roku zostało odebrane. W odpowiedzi na owe pisma w dniu 19 grudnia 2011 roku przedstawicielka ustawowa M. S. (1) sporządziła pismo skierowane do pełnomocnika Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo –Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G., w którym wskazała, że wysuwanie jakichkolwiek żądań względem jej syna jest bezpodstawne, gdyż jego odpowiedzialność za długi spadkowe jako osoby małoletniej jest ograniczona /poświadczona z zgodność z oryginałem kserokopie ostatecznych wezwań do zapłaty wraz z potwierdzeniami – k. 98-101, poświadczona za zgodność z oryginałem kserokopia pisma z dnia 19 grudnia 2011 roku – k. 102, dowód z przesłuchania K. S. – k. 80 /.

Odpis wniosku w sprawie o sygn. akt III Ns 923/12 doręczono przedstawicielowi ustawowemu małoletniego M. S. (1) w dniu 26 września 2012 roku /zwrotne potwierdzenie odbioru – k. 25 akt sprawy III Ns 923/12/.

Ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy, jako znajdujące oparcie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym uznać należało za prawidłowe. Apelująca kwestionuje je wprawdzie w odniesieniu do ustalenia, że: „Notariusz poinformował ojca małoletniego M. S. (1) o tym, że po odrzuceniu spadku przez najbliższych członków rodziny, spadek przypada wnukowi M. S. (1)”, podnosząc w tym zakresie zarzut dokonania ustaleń w sposób sprzeczny ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Sprzeczności tej jednak w żaden sposób nie wykazuje. Przedmiotową sprzeczność skarżąca wywodzi bowiem z faktu, że w toku przesłuchania na rozprawie w dniu 31 stycznia 2013 roku ojciec małoletniego A. S. (1) wskazał, że: „notariusz nie pouczył nas, że spadek powinien być też odrzucony w imieniu M.”. Relacja ta nie pozostaje natomiast w sprzeczności z powyżej wskazanym ustaleniem. Zważyć však należy, że stwierdzenie wyrażone przez ojca małoletniego odnosi się do kwestii pouczenia o powinności odrzucenia spadku przez małoletniego M. S. (1), podczas gdy przedmiotowe ustalenie kwestii pouczenia o tym, że z uwagi na odrzucenie spadku przez innych członków rodziny, spadek przypada małoletniemu M. S. (1). Uwzględnić zaś nadto należy, że okoliczność ta znajduje bezpośrednie potwierdzenie w treści aktu notarialnego z dnia 29 marca 2010 roku. Sam fakt pouczenia przedstawiciela ustawowego małoletniego wnioskodawcy o tym, iż wnioskodawca ten, z uwagi na odrzucenie spadku przez pozostałych najbliższych członków rodziny zmarłej spadkodawczyni, jest osobą powołaną do spadku, nie jest bowiem równoznaczny z pouczeniem o potrzebie odrzucenia spadku. Tym bardziej zważywszy na okoliczności w jakich przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy upatrują przyczyn błędu jaki skłonił ich do wystąpienia z wnioskiem w tej sprawie (k. 16-17 akt III Ns 923/12).

Niemniej jednak z uwagi na fakt, że poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia nie obejmowały swoim zakresem powyżej wskazanych okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, ustalenia te podlegały uzupełnieniu.

Zważyć należy, że skuteczne uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wymaga spełnienia przesłanek określonych w art. 1019 k.c. oraz w przepisach części ogólnej kodeksu cywilnego dotyczących wad oświadczenia woli. Uwzględnienie wniosku o zatwierdzenie takiego uchylenia jest zatem możliwe jedynie wtedy, gdy przedmiotowe przesłanki zostaną spełnione. Powinnością sądu orzekającego w takim przypadku jest zatem w pierwszej kolejności poczynienie ustaleń odnośnie okoliczności relewantnych w świetle przesłanek warunkujących zatwierdzenie tego rodzaju oświadczenia.

Sąd Rejonowy tymczasem, dokonując oceny zasadności wniosku złożonego w niniejszej sprawie, pomimo jednoznacznej dyspozycji art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c. zakreślającego termin do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków niezłożenia w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu oraz jednoznacznej dyspozycji art. 386 § 6 k.p.c. w kontekście stanowiska wyrażonego przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wydanego w tej sprawie postanowienia z dnia 17 września 2013 roku, nie poczynił w tej kwestii jakichkolwiek ustaleń. Uchybienie to musiało zatem zostać skorygowane przez Sąd Odwoławczy w trybie art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Ocena zasadności wniosku złożonego w tej sprawie w kontekście poczynionych w tej sprawie ustaleń nakazuje natomiast przychylić się do stanowiska apelacji odnośnie nieprawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia z uwagi na naruszenie przez Sąd I instancji art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c.

W tym względzie w pierwszej kolejności zaznaczyć trzeba, że Sąd Rejonowy nie poświęcił uwagi przedmiotowej kwestii, koncentrując się wyłącznie na kwestii zaistnienia samego błędu.

Stanowisko Sądu I instancji w tym zakresie, wbrew sugestiom czynionym w apelacji, zasługuje na aprobatę. Zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy nie pozostawia bowiem wątpliwości, że przedstawiciele ustawowi małoletniego wnioskodawcy odczytali informacje udzielone im przez notariusza w ten sposób, że jakkolwiek ich syn po odrzuceniu spadku przez ojca jest powołany do spadku, to jednak z uwagi na małoletniość nie będzie faktycznie odpowiadał za długi spadkowe, gdyż wierzyciel nie wystąpi wobec niego o zapłatę długu. Gdyby zaś wiedzieli, że będzie inaczej, złożyliby w jego imieniu oświadczenie o odrzuceniu spadku w tym zakresie, tak jak uczynił to ojciec wnioskodawcy.

W powyższym kontekście nie wolno tracić z pola widzenia, że surowość normy uznającej niezłożenie przez spadkobiercę oświadczenia w terminie za jednoznaczne z przyjęciem spadku (w przypadku osoby niepełnoletniej wprawdzie z dobrodziejstwem inwentarza), łagodzi art. 1019 § 2 k.p.c. Konstrukcję fikcyjnego przyjęcia spadku przez bierne zachowanie można zatem zaakceptować pod warunkiem jednoczesnego zapewnienia spadkobiercy możliwości skorygowania skutków tej fikcji w sposób pozwalający na uwzględnienie przeciętnego stanu świadomości prawnej społeczeństwa, a możliwość taką dają spadkobiercy w pewnym stopniu właśnie przepisy o wadach oświadczenia woli. W przypadku oświadczenia woli nieskierowanego do oznaczonego adresata, czyli takiego jakim jest przyjęcie lub odrzucenie spadku, za prawnie doniosły błąd może być w świetle art. 84 k.c. uznany tylko taki błąd, który dotyczy treści czynności prawnej i który jest zarazem istotny, to jest uzasadnia przypuszczenie, że jeżeliby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, to nie złożyłby oświadczenia woli danej treści. Oznacza to, że aby spadkobierca mógł się uchylić na podstawie przepisów o błędzie od skutków prawnych swego biernego zachowania, musi przez cały bieg terminu pozostawać w błędzie, co do okoliczności objętej treścią przyjęcia spadku następującego z mocy ustawy i wykazać, że jeżeliby znał prawdziwy stan w zakresie tych okoliczności, to rozsądnie oceniając, odrzuciłby spadek. Taka zaś sytuacja niewątpliwie miała właśnie miejsce w niniejszej sprawie. Uwzględnić bowiem należy, że zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błąd co do faktów, ale nawet błąd co do prawa – jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny (tak m. in. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 listopada 2012 roku wydanym w sprawie o sygn. akt II CSK 171/12 opublikowanym w M. Pr. Bank. (...)). W realiach niniejszej sprawy mylne wyobrażenie przedstawicieli ustawowych wnioskodawcy odnosiło się w zasadzie co do faktów, uwzględnić bowiem trzeba, że poradę notariusza zrozumieli oni w ten sposób, że wierzyciele nie dochodzą spłaty długu w sytuacji, gdy jedynym spadkobiercą jest osoba małoletnia. A zatem, że ich syn faktycznie nie będzie ponosił odpowiedzialności

za długi spadkowe z tego powodu, że jako osoba małoletnia obejmuje spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Nawet jednak, gdyby odczytać wyjaśnienie przedstawicieli ustawowych w ten sposób, jak uczynił to Sąd Rejonowy, a zatem, że informacja udzielona przez notariusza spowodowała, iż rodzice uznali, że sam fakt niepełnoletniości w ogóle zwalnia ich syna od odpowiedzialności za długi spadkowe, w świetle powyżej wskazanego stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy właśnie w odniesieniu do kwestii błędu dotyczącego niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, nie wyklucza to również powołania się na błąd. Przy czym wzgląd na fakt, że skutki przyjęcia spadku nie zamykają się wyłącznie w sferze prawnej spadkobiercy, lecz oddziałują silnie na stosunki prawne wielu innych osób przemawia w takim przypadku, zdaniem Sądu Najwyższego, za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 k.c. nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale i od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę. Ocena w tym aspekcie w realiach niniejszej sprawy nie może zaś pomijać, że swoje wyobrażenie o stanie rzeczy, mającym znaczenie dla rozstrzygnięcia tej sprawy, przedstawiciele ustawowi, niebędący prawnikami, uzyskali po rozmowie z profesjonalistą – notariuszem.

Niemniej jednak wnioski płynące ze zgromadzonego materiału dowodowego nakazują podzielić zapatrywanie skarżącej, że w niniejszej sprawie nie został zachowany roczny termin, określony w art. 88 § 2 k.c., który rozpoczyna swój bieg z chwilą wykrycia błędu. Przedstawiciele ustawowi małoletniego M. S. (1) wskazywali, że o tym, że wierzyciel zdecydował się jednak prowadzić postępowanie wobec ich małoletniego syna dowiedzieli się dopiero w ramach sprawy o sygnaturze III Ns 923/12 toczącej się przeciwko M. S. (1) z wniosku Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.. Odpis wniosku w tej sprawie faktycznie został doręczony przedstawicielowi ustawowemu M. S. (1) w dniu 26 września 2012 roku. Zważyć jednak należy, że z dowodów przedstawionych w niniejszej sprawie wynika, że o fakcie, iż Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. zamierza prowadzić postępowanie celem wyegzekwowania długu spadkowego względem ich syna, przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy powzięli wiedzę już znacznie wcześniej. Wierzycielka kierowała bowiem do M. S. (1) ostateczne przedsądowe wezwania do zapłaty już w lipcu i listopadzie 2011 roku, przy czym pierwsze z nich wróciło z adnotacją, że adresat jest osobą małoletnią, a dopiero drugie w listopadzie 2011 roku zostało odebrane. Co więcej przedstawicielka ustawowa małoletniego odpowiedziała na owe wezwania, wystosowując do pełnomocnika wierzycielki pismo w dniu 19 grudnia 2011 roku, w którym wskazała, że dochodzenie roszczeń względem jej syna jest bezpodstawne z uwagi na ograniczenie jego odpowiedzialności za długi spadkowe z uwagi na małoletniość. Powyżej zreferowany stan rzeczy nakazuje zatem przyjąć, że przedstawiciele ustawowi małoletniego wykryli błąd najpóźniej w listopadzie 2011 roku, nie zaś dopiero z chwilą doręczenia im odpisu wniosku złożonego w sprawie o sygn. akt III Ns 923/12. Już w tej bowiem chwili nie mieli podstaw, aby w dalszym ciągu zakładać, że wierzycielka nie zamierza prowadzić postępowania względem ich syna.

A skoro tak, stwierdzić trzeba, że M. S. (1) nie uchylił się skutecznie od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej M. S. (2) wobec niezachowania terminu do złożenia przedmiotowego oświadczenia określonego w art. 88 § 2 k.c., którego bieg rozpoczął się najpóźniej w listopadzie 2011 roku. Uwzględnić bowiem należy, że zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się wygasa w razie błędu z upływem roku od jego wykrycia.

Przedstawiciel ustawowy małoletniego M. S. (1) złożył wprawdzie przed sądem oświadczenie, iż wnosi o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu swojego syna M. w dniu 30 października 2012 roku. Niemniej jednak oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S. (2) w imieniu małoletniego M. S. (1) zostało złożone dopiero w dniu 31 stycznia 2013 roku. Natomiast oświadczenie o odrzuceniu spadku przedstawicielka ustawowa małoletniego M. S. (1) złożyła w jego imieniu dopiero w dniu 19 września 2013 roku. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, jak i oświadczenie o odrzuceniu spadku po M. S. (2) zostało zatem złożone w imieniu spadkobiercy po upływie rocznego terminu od dnia wykrycia błędu.

Konstatacja ta nie może przy tym ulec zmianie nawet przy uwzględnieniu liberalnego stanowiska prezentowanego ostatnio w orzecznictwie Sądu Najwyższego na gruncie art. 88 § 2 k.p.c. Zważyć bowiem należy, że pogląd, iż termin zakreślony w art. 88 § 2 k.c. w sytuacji o jakiej mowa w art. 1019 § 1 i 2 k.c. uznać należy za zachowany także wtedy,

gdy przed upływem tego terminu zostanie złożony przez spadkobiercę tylko wniosek zawierający żądanie odebrania oświadczenia w tym przedmiocie stanowił jedynie konsekwencją faktu, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia co do przyjęcia spadku może być złożone tylko do protokołu przed sądem (por. m. in. stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w dniu 4 kwietnia 2014 roku w postanowieniu w sprawie o sygn. akt II CSK 410/13 opublikowanym w bazie orzecznictwa Lex pod nr (...)). Z tego względu Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, że o zachowaniu terminu określonego w art. 88 § 2 k.c. powinno rozstrzygać wyłącznie wniesienie przed upływem tego terminu do sądu wniosku w tym zakresie, skoro jedynie na to w odniesieniu do oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku ma wpływ spadkobierca. To zaś kiedy dojdzie do odebrania oświadczenia zależy natomiast włącznie od sądu. W takim przypadku, jak wskazał Sąd Najwyższy, chwila odebrania oświadczenia przez sąd nie powinna mieć wpływu na zachowanie terminu.

Stanowisko to jednak nie może przemawiać za zatwierdzeniem oświadczenia złożonego przez spadkobiercę w niniejszej sprawie. W sprawie tej przedstawiciel ustawowy małoletniego spadkobiercy faktycznie złożył przed sądem oświadczenie, iż wnosi o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu swojego syna M. w dniu 30 października 2012 roku, a oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu w imieniu małoletniego M. S. (1) spadku po M. S. (2) odebrano dopiero w dniu 31 stycznia 2013 roku. Zważyć jednak należy, że do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia pod wpływem błędu oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku niezbędne jest złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku w formie wymaganej przez art. 1018 § 3 k.c. Oświadczenie w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku może być wprawdzie złożone także w toku postępowania o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku. Jego skuteczność zależy jednak od zachowania terminu określonego w art. 1019 § 1 w zw. z art. 88 § 2 k.c. Zważyć zaś należy, że zgodnie z art. 1018 § 3 k.p.c., oświadczenie w tym przedmiocie, w przeciwieństwie do oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu, można złożyć zarówno przed sądem jak i przed notariuszem. Spadkobierca czy jego przedstawiciel ustawowy, w tym przypadku ma zatem realny wpływ na to kiedy dane oświadczenie złoży. Co więcej oświadczenie o odrzuceniu spadku w odniesieniu do osoby małoletniej wymaga nadto uzyskania zgody sądu opiekuńczego. W realiach niniejszej sprawy przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy zgody takiej w chwili złożenia wniosku w tej sprawie, jak i w chwili złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu nie tylko nie posiadali, ale nawet nie wystąpili o jej uzyskanie. Do sądu opiekuńczego zwrócili się bowiem dopiero w lutym 2013 roku, a zatem już po upływie roku od wykrycia błędu, uzyskując ją postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2013 roku. W sprawie tej nie znajduje tym samym zastosowania stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w odniesieniu do wpływu okresu oczekiwania na uzyskanie zgody sądu opiekuńczego na bieg terminu do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, gdyż rodzice małoletniego do sądu opiekuńczego zwrócili się już po upływie owego terminu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 roku wydane w sprawie o sygn. akt I CSK 329/13 opublikowane w OSNC 2014/9/93, Biul.SN 2014/3/10, M.Prawn. 2014/20/1086-1087). Nadto podkreślenia wymaga, że po uzyskaniu przedmiotowej zgody, przedstawicielka ustawowa małoletniego wnioskodawcy złożyła w jego imieniu oświadczenie o odrzuceniu spadku po M. S. (2), dopiero w dniu 19 września 2013 roku.

Przedstawiony stan rzeczy, nakazuje zatem przychylić się do zapatrywania apelacji, iż w sprawie tej nie zostały spełnione przesłanki warunkujące możliwość uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S. (2), w związku z tym oświadczenia złożone w tym względzie w imieniu małoletniego wnioskodawcy przez jego przedstawicieli ustawowych uznać należało za nieskuteczne. A skoro tak, w świetle art. 1019 § 1i 2 k.c., nie zachodzą przesłanki do zatwierdzenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia przez K. S. w imieniu małoletniego M. S. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S. (2) zawartego w akcie notarialnym z dnia 19 września 2013 roku rep. A. nr 10821/2013 w kancelarii Notarialnej J. S. w K..

Powyższe prowadzić musiało do uwzględnienia apelacji i zmiany zaskarżonego postanowienia.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy w punkcie 1. postanowienia na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w sposób opisany w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w punkcie 2. postanowienia na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. W sprawie tej nie zachodzą bowiem jakiegokolwiek podstawy do odstąpienia od podstawowej zasady rozliczenia kosztów postępowania nieprocesowego, gdyż interes uczestników postępowania jest wspólny i wyraża się w dążeniu do wyjaśnienia sytuacji prawnej odnośnie następstwa prawnego po zmarłej M. S. (2).